



HANDLÄGGARE/ENHET

Enheten för välfärd utbildning
och arbetsmarknad
Sten Gellerstedt

DATUM

2017-08-22

DIARIENUMMER

20170184

ERT DATUM

2017-08-31

ER REFERENS

Arbetsmiljöverket

112 79 STOCKHOLM

LO:s yttrande över förslag till föreskrifter om hygieniska gränsvärden

LO har getts möjlighet att yttra sig över Arbetsmiljöverkets förslag till föreskrifter om hygieniska gränsvärden. LOs förbund har kommit in med synpunkter och LO:s grupp för kemikalier (LOKE) har berett ärendet.

Inledning

Arbetsmiljöverket föreslår nya eller ändrade gränsvärden för 63 kemiska ämnen. 31 ämnen ges värden enligt EU:s indikativa gränsvärden, 18 stycken regleras enligt EU:s cancerdirektiv (bindande) och 14 stycken är utifrån Arbetsmiljöverkets initiativ. Angående EU:s cancerdirektiv föreslår Arbetsmiljöverket att behålla de nivåer som idag är lägre i Sverige samt att kvarts ges 0,05 mg/m³ i stället för EU:s förslag om 0,1 mg/m³.

Fem idag tillståndspliktiga ämnen föreslås i stället få gränsvärden enligt EU:s gränsvärden. Gränsvärdet för avgaser föreslås att tas bort och att kvävedioxid, som är indikator för avgaser, ska gälla oavsett var det kommer ifrån.

LO:s synpunkter

LO ser positivt på stora delar av förslaget och har följande synpunkter:

LO påpekade i 2011 års remissvar om hygieniska gränsvärden (Dnr CTK 2005/33624) att kemiska ämnen som påverkar eller tas upp genom huden ska ges samma dignitet som inandade ämnen.

I Bilaga 1 i förslaget till hygieniska gränsvärden finns ett stort antal ämnen markerade med H (tas lätt upptas genom huden, och S(sensibiliserande). För

POSTADRESS 105 53 Stockholm
BESÖKSADRESS Barnhusgatan 18
TELEFON 08-796 25 00 TELEFAX 08-24 52 28
E-POST mailbox@lo.se HEMSIDA www.lo.se
ORGANISATIONSNUMMER 802001-9769
BANKGIRO 368-4834 PLUSGIRO 8 50-8

Landsorganisationen i Sverige

H-ämnena anges i AFS 2015:7 ”Det föreskrivna gränsvärdet bedöms ge tillräckligt skydd endast under förutsättning att huden är skyddad mot exponering för ämnet ifråga”.

Den skyddsansvarige ska följa vad som gäller för ämnen markerade med H och S. Men riskkällor som verkar på och via huden riskeras att underskattas om de inte omfattas av reglerna i Hygieniska gränsvärden. Enbart regler i AFS 2014:43 Kemiska arbetsmiljörisker ger inte tillräcklig stöd för en adekvat riskbedömning. Det gäller framför allt i verksamheter med omfattande manuell hantering, till exempel inom vård och omsorg, hår och kroppsvård, fastighetsskötsel, lant- och skogsarbete, måleri och för reparatörer inom de flesta branscher.

Ett tillägg (i kursiv text) behövs därför till 2 § ”Dessa föreskrifter gäller i verksamheter där luftföroreningar *och kemiska ämnen som påverkar eller tas upp genom huden* förekommer eller bildas. Med ett tillägg i 2 § följer ändringar i fler paragrafer och i de allmänna råden.

Asbest

Arbetsmiljöverket föreslår ett oförändrat gränsvärde för asbest, 100 000 fibrer per kubikmeter luft (0,01 f/cm³). gränsvärde som tidigare. LO anser att gränsvärdet för asbest ska sänkas till 10 000 f/m³ från på grund av cancerrisken. Mångårig erfarenhet och forskning om asbest visar att dagens gränsvärde är för högt. Asbest förekommer fortfarande i stora mängder vid rivning, sanering och reparationer.

Nationella expertgrupper i Tyskland, Frankrike och Nederländerna anser att gränsvärdet 100 000 f/m³ ger en oacceptabel hög risk. Både Frankrike och Nederländerna har antagit 10 000 f/m³. Tyskland har preliminärt antagit samma nivå¹. Till dessa nivåer är också knutet mätmetoder.

Den franska gruppen påpekar att tunna fibrer, som också påverkar cancerrisken, inte upptäcks med dagens rutinmetod med faskontrastmikroskopi. Både den franska och den holländska gruppen föreslår transmissionselektronmikroskopi. Vid INRS i Frankrike finns ett system för riskbedömning som rekommenderar att arbeten med lufthalter över en viss nivå inte alls ska göras eftersom skyddsutrustning inte ger tillräckligt skydd².

Arbetsmiljöverket föreslår gränsvärdet 0,2 f/cm³ för eldfast keramisk fiber. LO vill ha 0,1 f/cm³ utifrån samma argument vi fört fram om asbest.

¹ http://limitvalue.ifa.dguv.de/WebForm_ueliste2.aspx

² <https://www.slideshare.net/INRSfrance/asbestos-oe1-francefinal1>

Asfaltrök

Arbetsmiljöverket lägger inget förslag till gränsvärde för asfaltrök. LO ser gärna ett sådant gränsvärde eftersom rök från asfalt påverkar hälsan starkt negativt. Det finns gränsvärden för andra ämnen (kimrök) som kan användas som indikator på asfaltrök, men de tar inte hänsyn till olika inblandningar i asfalten (till exempel gummi).

Damm

Bra att gränsvärdet för oorganiskt damm halveras. Stora LO-grupper utsätts för damm och högre hastighet på maskiner och högre tempo upplevs skapa ett aggressivare damm.

För trädamm vill LO ha ett gränsvärde på 1 mg/m³ i stället för Arbetsmiljöverkets förslag 2 mg/m³. Orsaken är trädamm misstänks ge cancer.

Dieselavgaser

Dagens gränsvärde för dieselavgaser (1 ppm kvävedioxid) ger en oacceptabelt hög risk för sjukdom. Vid den nivån är man klart irriterad i ögon, näsa och svalg och risk finns för cancer. LO stöder därför Arbetsmiljöverkets förslag om att sänka gränsvärdet för kvävedioxid till 0,5 ppm. LO förordar att även införa ett gränsvärde på 0,1 mg/m³ för elementärt kol i avgaserna.

Sambandet mellan dieselavgaser och insjuknande i lungcancer är helt klart. Enligt Järholmss kunskapsammanställning "Arbetsmiljöns bidrag till hjärt-kärlsjukdom 2012:9" orsakas årligen i Sverige knappt 80 dödsfall i hjärtinfarkt per år av yrkesmässig exponering för motoravgaser. Antalet fall av lungcancer skattas till 36 per år i Sverige (Rushton och Nurminen-Karjalainen). Till detta kommer luftvägssjukdom som induceras av dieselavgaser (Vermeulen 2014, 2016).

Endotoxiner

Inandning av bioaerosoler och damm med endotoxin kan ge astma, KOL med flera sjukdomar och öka risken för allergier. Förekomst av endotoxin i arbetsmiljön behöver därför regleras. Gränsvärdet för organiskt damm tar inte hänsyn till om dammet innehåller endotoxin.

LO har inget att erinra mot införande av ett gränsvärde för skärvätska, bland annat därför att där kan finnas endotoxin.

Hydrazin

Det cancerfarmallande ämnet Hydrazin är idag tillståndspliktigt. Det används främst för rening av vatten. Arbetsmiljöverket föreslår att införa det gränsvärde som EU anvisar 0,01 ppm. LO:s har inget att invända mot

gränsvärdet men anser att krav på tillstånd ska fortsätta att gälla. Det ger både Arbetsmiljöverket och berörda löntagare bättre kontroll av att ämnen används på ett säkert sätt.

Krom

LO förordar ett gränsvärde för Krom VI på 0,001 mg/m³ i stället för Arbetsmiljöverkets föreslagna 0,005 mg/m³. Främsta orsak är ämnets förmåga att ge cancer.

Kvarts

LO stöder Arbetsmiljöverkets förslag om att sänka gränsvärdet för kvartsdamm till 0,05 mg/m³. Det rekommenderas av SCOEL (2016) och ACGIH. Ur hälsosynpunkt rekommenderas 0,025 mg/m³ och en sänkning till 0,05 mg/m³ är ett första nödvändigt steg.

De flesta verksamheter med kvartsdamm kan klara gränsvärdet 0,05 mg/m³. Med utbildning och bättre rutiner, till exempel underhåll av utrustning, och tillämpning av kända tekniska lösningar är det möjligt för seriösa företag att klara 0,05 mg/m³. I ogynnsamma lägen kan dock behövas andningsskydd.

Mätning av kvarts kan bli en flaskhals, vilket branschen har insett. Väl underbyggda referensmätningar för kvarts kan användas i till exempel betongindustrin. Inom byggbranschen utvecklas just nu referensmätningar med stöd av SBUF. Parallellt med referensmätningar behövs där tillämpning av metoder och rutiner som minskar variationen i spridning av damm.

Arbetsmiljöverkets beräknade kostnader för införande av gränsvärdet 0,05 mg/m³ är en grov överskattning. Det är föga troligt att 150 000 företag kommer att behöva göra kostsamma exponeringsbedömningar och det blir knappast 15 000 exponeringsmätningar. Däremot behövs nog åtgärder i många företag, som ändå hade krävts vid gränsvärdet 0,1 mg/m³.

Samlad kunskap visar att 30 års exponering för kvarts vid 0,1 mg/m³ ger 25 procent risk att utveckla silikos (25 av 100 exponerade arbetare får sjukdomen). Motsvarande risk vid 30 års exponering vid 0,05 mg/m³ beräknas vara under 5 procent (SCOEL 2016).

Risken att avlida i silikos av 40 års exponering vid 0,1 mg/m³ beräknas till omkring 5 döda per 100 exponerade (Kriteriegruppen för hygieniska gränsvärden 2013). Extrarisken att dö i lungcancer på grund av 45-årig exponering för 0,1 mg/m³ kvarts, beräknades upp till 75 års ålder, beräknas vara 1,7 procent. Det innebär nära 2 extra dödsfall i lungcancer per 100

exponerade arbetare³. En statistiskt signifikant överrisk återfanns i en metaanalys ner till kumulativa exponeringsnivåer motsvarande 0,04 mg/m³ (SCOEL 2016).

Den exponering som är mest betydande för arbetsrelaterad KOL är sannolikt svetsrök och stendamm, där bygg- och anläggning är den sektor som innehåller störst antal exponerade personer.

Den nu föreslagna sänkningen av gränsvärdet från 0,1 mg/m³ till 0,05 mg/m³ skulle avsevärt reducera sjukdomsriskerna liksom sjukdomsburden för individen, arbetsgivaren och sjukvården. Minskade kostnader för sjukvård och frånvaro från arbetet är svåra att beräkna men torde vara minst tre miljarder kronor. Beräkningen grundas på uppgifter från Stockholms läns landsting. En sänkning av gränsvärdet för kvartsdamm till 0,025 mg/m³ ger givetvis störst ekonomisk vinst för stat, landsting, kommun och arbetstagare.

Det är angeläget att ett striktare gränsvärde åtföljs av information och skärpt tillsyn. EU-OSHA:s kampanj kring farliga ämnen 2018/19, särskilt cancerframkallande ämnen, är ett bra tillfälle för en sådan aktivitet. Uppdaterade riktlinjer för inspektion har nyligen givits ut (SLIC 2016).

Det nämns ibland att om silikos upptäckt tidigt kan allvarlig sjukdom undvikas. Det är inte fallet eftersom silikos ofta fortsätter att utvecklas efter att exponeringen upphört. Kvartsdammet stannar kvar i lungan under många år och fortsätter att driva på processen. Vidare kvarstår risken för lungcancer. De medicinska kontrollerna är därför viktiga för att identifiera särskilt sårbara individer och för att upptäcka okontrollerad exponering.

Radon

Arbetsmiljöverket föreslår ett oförändrat gränsvärde på 1300 Bq/m³ för radon vid arbete under jord. Det är åtskilligt högre än de 200 Bq/m³ som gäller vid arbete ovan jord. LO anser att gränsvärdet för radon under jord ska vara lägre än vid arbete ovan jord. Risken för sjukdom i lungorna är större under jord eftersom det där samtidigt kan förekomma kvarts, asbest och utsläpp från dieselmotorer. Det är samma lunga som utsätts för samtliga ämnen men gränsvärdena är satta utifrån sin enskilda påverkan. Det är ett fåtal gruvor som har problem med radon. Om lösningar med ventilation inte räcker finns organisatoriska åtgärder för att minska exponeringen.

³ Acceptabel risk definieras i Europa och USA som livstids extra kumulativ risk för cancer från yrkesmässig exponering på 1 per miljon per exponeringsår. Maximal tolerabel risk är en motsvarande risk på 1 per 10 000. Vid 40 års exponering motsvarar detta en livstids acceptabel risk på 4 per 100 000 respektive maximal tolerabel risk på 4 per 1 000. (Vermeulen and Portengen 2016).

Pollyaromatiska kolväten PAH

LO förordar ett gränsvärde på benzo[a]pyren på 70 mikrogram/m³ som indikator på pollyaromatiska kolväten. Dessa kolväten är cancerframkallande och tas upp både genom huden och lungorna.

Terpener

Nivåerna av terpener verkar ha ökat i sågverk när mer sågas och ventilationen inte dimensionerats därefter. Många sågverksarbetare fått konstaterad arbetssjukdom i andningsorganen av terpener och kan inte arbeta kvar på sågen. Troligen är problemet att gränsvärdet på 150 mg/m³ överskrids och inte nivån på gränsvärdet.

Triklöretylen

LO förordar ett gränsvärde för triklöretylen på 6 ppm i stället för Arbetsmiljöverkets föreslagna 10 ppm. Främsta orsak är ämnets förmåga att ge cancer.

Med hälsning
Landsorganisationen i Sverige

Karl-Petter Thorwaldsson

Sten Gellerstedt